

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

יצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

בא — יו"ד שבט

(חלק זז)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת בא, דיי שבט, ה'תשפ"ד (א)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2024

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

בא

— יו"ד שבט —

חמץ (וכיו"ב) וואָס אויך וועגן דעם לערנט מען בפרשתינו.

ב. לכאורה דאַרף מען פאַרשטיין ווי-באַלד די „צוקערקעס“ זיינען ביי אים (כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע) געווען אַזוי טייער אַז ער האָט זיי ניט געוואָלט אויפּעסן — און זיי זיינען דאָך טאַקע געווען אַ דבר יקר, וויבאַלד זיי זיינען געגעבן געוואָרן פון צמח צדק — פאַר-וואָס האָט דער צמח צדק געוואָלט בדווקא אַז ער זאָל זיי אויפּעסן פאַר פסח, און ער האָט אים ניט געלאָזט זיי אָפּהיטן אויף ווייטער דורך פאַרקויפן זיי צוזאַמען מיט כל החמץ?

ובפרט, אַז מען געפינט אַזאַ הנהגה ביי גדולי ישראל בשייכות צו שריים וואָס זיי פלעגן באַקומען פון אַ צדיק, אַז אויב עס איז געווען אַ זאָך וואָס האָט געהאַט חמץ, האָבן זיי דאָס פאַרקויפט במכירת חמץ.

וויבאַלד אַז דער „צמח צדק“ האָט אים דאָס ניט געהייסן טאָן, וואָלט מען לכאורה געקענט מדייק זיין אַז ער האָט געהאַלטן אַז אין דעם פאַל: א) איז דאָס אסור היות ער וויל דאָך די זאָך צוריק-באַקומען לאַחר הפסח און ער איז רוצה בקיומו פון דעם חמץ,⁶ ב) עס העלפט

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא (פון היינטיקן שבת)¹ האָט דערציילט: אַז ווען זיין פאָטער כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע „האָט אָנגעהויבן גיין אין חדר האָט נאָך דער רבי „צמח צדק“ געלעבט און האָט אים דאָן (ביים אַריינפירן אין חדר) צוגעוואָרפן צוקערקעס און דערביי גע-זאַגט, אַז מלאך מיכאל האָט אים דאָס געוואָרפן. איז דאָס ביי אים זייער נתקבל געוואָרן און ער האָט ניט געוואָלט אויפ-עסן די צוקערקעס, ווייל זיי זיינען ביי אים געווען זייער טייער. ערב פסח איז געווען דער מנהג³ בודק צו זיין די קעשענעס פון די קליינע קינדער, האָט דער „צמח צדק“ גערופן דעם טאַטן און האָט אים געפרעגט וואו ער האָט די צוקערקעס, האָט ער זיי דעמאָלט געמוזט אויפּעסן.“

פון אַט דעם סיפור — ווי פון אַלע סיפורים פון רבותינו נשיאנו, ובפרט אַ סיפור וועגן דעם וואָס ס'האָט פאַסירט ביי זיי אַליין — קען מען אַרויסנעמען כמה הוראות; און ניט נאָר אין ענין החינוך (ווי ער איז דאָרט מסיים „אַט אַזאַ חינוך דאַרפן מיר האָבן“), וואָס איז מודגש בפרשתינו (בנוגע לפסח) „והגדת לבנך גו"⁴, „והי כי ישאלך בנך גו"⁵, נאָר אויך כמה עניני הלכות אין איסור

(6) יב, טו, יט, כ, יג, ג ואילך.

(7) „רבינו הקדוש מראהטין זי"ע ה' מוכר פ"א גלוסקא יפהי' מלחם הפנים של הה"ק מהי"ר יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע. וכן שמעתי כמה מהחסידים כשיש להם שירי מנחות מי"ב חלות של צדיק כו' מוכרין אותו עד אחר פסח כו' (הובא בטעמי המנהגים עיניי פסח ע' ריז בקו"א). (8) ראה טור או"ח סו"ס תנ. וראה מנח"י כלל פה סקט"ו. אסר מטעם זה בשו"ת ערוגת הבושם

(1) שבת פ' בא, יו"ד שבט, ה"ש"ת. ולהעיר שהקביעות בשנה זו (תשל"ז) היא כבשנת ההסתלקות.

(2) סה"ש תש"א ע' 30.

(3) ראה שו"ע אדמוה"י ס' תלג סמ"ב.

(4) יג, ת. וראה מבילתא ופרשי' שם.

(5) שם, יד. מבילתא ופרשי' שם. וראה לקו"ש

ח"ו ע' 268 ואילך.

ניט קיין מכירה לעכו"ם וואָרום מכירת חמץ איז מותר כאָטש דאָס איז כהערמה [און מען האָט בדיעה צוריקבאָקומען דעם פּאַרקויפטן חמץ לאחר הפסח — און מען מעג לכתחילה פּאַרקויפן „לנכרי המכירו ומיודעו . . אע"פּ שהוא יודע בהנכרי שלא יגע בחמצו כלל אלא ישמרנו לו עד לאחר הפסח ואז יחזירנו לו"פ] ווייל דאָס איז מדרבנן¹⁰, בנדו"ד אָבער איז די מכירה אָן ענין פון הערמה ניכרת¹¹, ובמילא אין אַזאָ פּאַל האָבן די חכמים ניט מתיר געווען ע"י מכירה¹².

באמת אָבער קען מען אַזוי ניט זאָגן, וואָרום א) דער אַלטער רבי דערמאָנט ניט אין שו"ע¹³ דעם איסור „רוצה

ג. לכאורה וואָלט מען אינעם דער- ציילטן פּאַל געקענט געפינען אַן אַנדער עצה ווי צו האַלטן גאַנץ דעם חמץ, ניט אָנקומענדיק צו מכירת חמץ לאינו יהודי: מפּקיר זיין דעם חמץ (קודם זמן איסור).

און כאָטש אַז (ביטול ו)הפּקר ביי חמץ העלפט נאָר מה"ת אויף ניט צו עובר זיין בב"י וב"י, ווי מען לערנט עס אַרויס פון ולא יראה לך „שלך אי אתה רואה אבל

אוי"ח סי' קיב בשאלה הנ"ל „אחת מ"ב חלות שהי' מונח על שלחן הטורה של כ"ק אדמו"ר הר"ק ר"י מבגלוא ז"ע וניתן לו והוא חביב בעיני וכו' אם רשאי למכרו עם החמץ בשטר מכירה כו"ו.

9) שו"ע אדה"ז סי' תמח ס"ו משו"ע שם ס"ג. וראה שם ס"ד ואדה"ז (סי"ז). ט"ז שם סק"ו (ואדה"ז ס"ג), „ונראה שכל אדם יאמר כן לעכו"ם בפירוש ויועיל בזה ששום אדם לא יכול לקנות מהעכו"ם".

10) ראה בכור שור לפסחים כא, א. הובא במק"ח סי' תמ סק"ג. וראה שו"ת צ"צ או"ח סמ"ח (נדפס בהוספות לשו"ע אדה"ז ע' 42 [[1348]], דלדעת אדה"ז וכו' אי"ז הערמה האסורה וכו', אבל הכא שזוהו דרך מקח וממכר אין הערמה ניכרת. וראה פ"ד להצ"צ או"ח לסי' תמח (לב, ב). נדפס בהוספות שם ע' 44 [[1350]] דאף שכ' המ"א דבדיעבד מהני אפי' לא מסר לו המפתח מ"מ, כשהוא בעירו ואינו מוסר לו המפתח גרע טפי דהוה הערמה ניכרת.

ובפ"ד (לב, ד). נדפס בהוספות שם כג, א [תרעו] דהמכירה היא רק לצורך הפקעת איסור ב"י וב"י. ולהעיר משו"ע אדה"ז סי' תמח סוס"ח.

11) עד"ז פירש דברי הערוה"ב בשו"ת אבני חכרון ח"ג סכ"ה (אות ד').

12) ראה בכור שור ושאר המקומות שנשמנו בהערה 10.

13) בסי' תנ ס"ב בהדין ד„אסור להשכיר לגוי כלי שמבשלין בו ע"ג האור" (שו"ע) כתב הטור הא דרוצה בקיומו (כנ"ל הערה 8), „כ"א כ' שם בג"ע לישראל הנאה מהחמץ" (אף שכן פ"י במג"א שם (סקי"א) דברי הטור „רוצה בקיומו", אבל עכ"פ

מוכח מדברי אדה"ז שהאיסור הוא מצד ההנאה*). וכן דעת כמה פוסקים דלא אסרינן חמץ בפסח משום רוצה בקיומו — ראה פ"ח סי' ת"נ סק"ז. משא"כ דעת המנח"י (הנ"ל בהערה 8) וישו"ע הובא בשו"ת ערוה"ב שם. וראה שו"ת חת"ס או"ח סקט"ז בסופו. סי' קיט בתחלתו. מקו"ח סי' תנ סק"ז. וראה שו"ת אבני זכרון שם אות ב' ואילך. שד"ח מערכת חו"מ ס"ח אות כה (א'קיד, א ואילך).

14) ראה הלכות מכירת חמץ (בסוף הל' פסח לאדה"ז. וראה לשון אדה"ז בשו"ע סתמ"ח סכ"ג. ובסכ"ה „שהרי כבר נמכר לו לחלוטין". ובסכ"ג כ', „אין שום אדם יכול לקנותו מן הנכרי", ולא הביא מ"ש המג"א שם סוסק"ד „שאם קנה ישראל אחר החמץ מן העכו"ם . . צריך להחזיר לבעלים ועד"ז בט"ז שם. ובח"י סק"ד: ואם לקח צריך לחזור ולמכור לבעלים ראשונים (וראה מחה"ש שם). ואכ"מ (וראה מק"ח סתמ"ח סק"א). ובשו"ת צ"צ שם בסופו: ועי"ל ועיקר דאחר שאזמור . . הצריך יהודי ערב קבלו . . אין זה הערמה.

וראה שד"ח מערכת חו"מ סי' ט' אות טו (כרך ה' א'קנב) דמשמע מהפוסקים דהוי מכירה גמורה ולא הערמה ואשר כן ס"ל גם להתבונן.

(* ראה בקו"א תתמו" סק"כ מה שמבאר לדעת המנח"י.

טעם ווייל, האדם רגיל בכל השנה בחמץ ומחמת רגילותו קרוב הוא לשכחה שישכח את איסורו ו (אויב דאָס וועט זיין, בגבולו"ר¹⁵) יאכל ממנו".

און ג'מעפינט מפורש אַז מען קען אַזוי טאַן לתחילה: אַרויסנעמען דעם חמץ מרשותו און אים מפקיר זיין, און אַוועק־לייגן במקום הפקר לכל און לאחר הפסח זוכה זיין אין דעם²⁰ (וכמדומה

דהיינו שימכרנו לנכרי כו' או להפקירו ולהניחו במקום הפקר.

19) ל' אדה"ז שם. והוא טעם התוס' ריש פסחים. ר"ן שם. הובא גם בטור שם. ומסיים אדה"ז, "לפיכך הצריכו לחפש אחריו ולבדוק ולהוציא מכל גבולו", ועד"ז בטור, "להוציא מן הבית", אבל בתוס' לבדוק ולבערו. וראה הערה שלפניו.

20) אר"ז בתשובה (סוף ח"א) ס"י תשמת. ח"ב – הלכות פסחים סרמ"ו* (הובא בהג"א פסחים פ"ב ס"ד). מהר"ם ריקאנטי ס"י קנו הובא בערו"ש סו"ס תמו (ובאו"ז ובריקאנטי דמותר אף באכילה. ובערו"ש שם, ונראה דהאי הפקר אין צריך לא לפני כ"ד ולא לפני שלשה כו". ובשו"ת פני" ח"א סי"ד קרוב לסופו, דהרקאנטי איירי, "שמפקירו לגמרי לכל אדם ומוציאו לשוק. . . וזה ממש כמו מכירה שלנו לגוי המכירו ויודע שישמור לו חמצו עד אחר התג ויחזור לו". שייירי כנה"ג הובא בפר"ח סתמ"ח סקה" (ולדעתו בהפקיר חמצו לפני עדים דוקא ואז מותר גם באכילה). ברכי יוסף סתמ"ח סקה" בשם מגלת ספר (יכול להפקירו בפני ג'). ומדבריהם (שכנה"ג וברכ"י) מבוואר שדי להפקירו אבל אי"צ להוציא מרשותו*. וראה פמ"ג (א"א) סתמ"ח סקה" דכשהוציא החמץ מרשותו ואומר בכיון בפה שמפקיר הפקר גמור הוא אע"פ שבלב חושב להיפוך בטר פיו אולינו. ועוד.

ולפי כל הנ"ל הפי" בירושלמי (פסחים פ"ב ה"ב) הבקיר חמצו ב"ג לאחר הפסח מהו ר"י אמר אסור

אתה רואה של אחרים ושל הפקר¹⁵, אָבער די חכמים האָבן גוזר געווען אַז (ביטול ו)הפקר איז ניט מספיק און מ'דאַרף דעם חמץ מבער זיין¹⁶ בפועל ממש – איז אָבער אויך אויף דעם פאַראַן אַן עצה:

מען קען דאָך מפקיר זיין דעם חמץ ניט נאָר בלב (און עס זאָל פאַרבלייבן אין זיין רשות) נאָר ביים מפקיר זיין דעם חמץ זאָל ער עס אַרויסנעמען פון זיין רשות און אַוועקלייגן ברה"ר במקום הפקר ממש, אין אַן אָרט וואו עס גייען ניט קיין מענשטן (און דערנאָך זוכה זיין דערין נאָך פסח) –

וואָס לכאורה דערמיט איז מען באַ־וואָרנט לויט ביידע טעמים צוליב וועלכע די חכמים האָבן מתקן געווען אַז ביטול והפקר אַליין זאָל ניט זיין גענוג: (א) ביטול והפקר איז, "תלוי במחשבתו של האדם", איז מען חושש אַז ער וועט דאָס מפקיר זיין ניט, "בלב שלם"¹⁷, דעריבער דאַרף ער דאָס אַרויסראַמען פון זיין רשות¹⁸; אַדער (ב) מצד דעם

15) כן הוא בשו"ע אדה"ז סתל"א סוס"ב. ובמ"מ על הגליון, ספרי תוס' שם ועיין ברא"ש פ"ק ס"ד, בספרי לפנינו (ראה טו, ד) אין מפורש "הפקר". וברמב"ן ריש פסחים, "שוב מצאתי בספרי . . . לא יראה לך שאור אתה רואה בפלטיא" (ולפניו ברמב"ן שם הביא מירושלמי (פסחים פ"ב ה"ב) אבל אתה רואה בפלטיא). וכ"ה במהר"ם חלאוה פסחים ו, ב. – ו, בפלטיא" הרי תוכנו שהפקירו. וכתוס' (ד, ב סד"ה מדאורייתא), מאחר שביטולו הוי הפקר ויצא מרשותו ומותר מדקאמרינן אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה כו".

16) משנה ריש פסחים ובגמרא ד, ב.

17) ר"ן ריש פסחים ד"ה אלא כך. שו"ע אדה"ז שם ס"ד.

18) לשון אדה"ז שם, "עד שיוציא את החמץ מכל גבולו", ולא כתב, "לבערו" ("עד" ל' הר"ן, והצרכוהו בדיקה ובקיעור"). ובפשטות כיון שאין כאן מקומו וציון במוסגר, "עיי' ס' תמה" דשם מבוואר בס"א דקודם עשה ששית די לו במה שמבערו מרשותו

(* בד"מ ס' תמה סקה" כ', שאף הא"ז בעצמו כ' לבסוף ח"ל ומוחבינו כו". אבל בהג"א (שבפינים ההערה), והא"ז כתב **שמותר** כו". וכ"ה בפ"ד להצ"צ (ד, ב), והא"ז מתייר.

(**) וראה דפי" שם, ומשמע שם (מדברי האר"ו) . . . יכול להפקירו בפני אורחיו שבטוח בהן שלא יסורו כו' או שיפקירו ויניחו בשוק בזמן שאין ב"א שם".

ד. ס'איז אָבער שווער צו זאָגן אַז דאָס איז דער טעם בנדו"ד: ראשית רעדט זיך דאָ וועגן „צוקערקעס" וואָס איז בכלל ניט ברור אויב ס'איז פאַראַן אין דעם חמץ; און אפילו אויב ס'איז דאָ,

שנמצא בספורי חיי כמה חסידים הנוהגים בקבלת שיריים (וכו"ב) שנהגו כן.

דער טעם בפשטות וואָס דער צ"צ האָט אַזוי ניט געהייסן טאָן: הגם מען געפינט אַז לויט כמה דיעות²⁰ מעג מען מפקיר זיין פאַר זמן איסורו (ובפרט במקום הפקר) מיט דער דיעה צו זוכה זיין אין דעם לאחר הפסח, אָבער מ'שאר הפוסקים²¹ איז משמע אַז דאָס העלפט ניט²²; און אַזוי פסקונט דער אַלטער רבי²³, אפילו הניחו במקום המופקר לכל צריך שיפקירנו לגמרי בפיו ובלבו ולא יהי' בדעתו בשעת ההפקר לחזור ולזכות בו לאחר הפסח או לא יקדמנו אחר שאם יש בדעתו כן אינו הפקר גמור והרי הוא כשלו ממש²⁴.

נאָכמער: „אפילו חמץ שנמצא מושלך במקום הפקר שהשליכו שם ישראל קודם שעה ששית בע"פ כדי שלא יעבור עליו בבי"ב ובי"ב בפסח . . שמותר לעשות כן לכתחילה מכל מקום לאחר הפסח אסור לכל אדם מישראל ליהנות ממנו"²⁴.

כ' חשב להערתה, שיערים לומר שהפקירו אע"פ שלא הפקירו, וכמ"ש ברא"ש פ"ב דפסחים ס"ד. טור ס' תמח.

ובמק"ח שם בחידושים סק"ד, ואם הפקיר חמצו והניח במקום הפסד מותר אח"פ, אבל אם העמידו במקום מוצנע ברה"ר אסור (וראה ביאורים שם ססק"ט).

(21) ראה ד"מ שם, מדלא כתבו שאר הפוסקים. (22) אף שס"ל שמותר לכתחילה להפקירו ולהניחו במקום הפקר קודם זמן איסורו (שלא ע"מ לזכות בו) — ראה מ"א תמ"ה ס"ז. שו"ע אדה"ז שם ס"א (וראה שם סת"ל' סוס"ב). ובשו"ע אדה"ז תמ"ח סכ"ט „שמותר לעשות כן לכתחלה".

(23) ס' תמה ס"ב. וראה המקורות וכ' בקו"א שם. ושם, דלדעת הרא"ם „עובר עליו בבי"ב מן התורה".

וראה בארוכה ככהנ"ל ובפי' דברי הירושלמי בשו"ח מערכת חו"מ ס"ה אות ז' (צ' 2098 ואילך). (24) שו"ע אדה"ז תמ"ח סכ"ט. ובקו"א סת"ל'ו

סק"ו מ'שהניח חמצו ברה"ר והפקירו קודם הפסח שהוא אסור בהנאה לאחר הפסח כדאינתא בירושלמי פ"ב ה"ב לפי פירוש האמיתי של המ"א והפ"ח וכמו שנת' בס' תמח". וגם מדבריו משמע (וכן מ"ש בס' תמח שם „שאם יהא מותר בהנאה יש לחוש שמא יניח כל אדם חמצו עד לאחר הפסח ויאמר שהפקירו קודם הפסח כדי שנתיר לו ליהנות ממנו") שבירושלמי מדובר בחמץ שנמצא אחר הפסח* והערה שבירושלמי אינו שיפקיר ע"מ לזכות בו, המבואר בס' תמה ס"ב, כ"א „הפ"ח הוציא זה מתשובת הרשב"א (ס"י ע') כו' וכ"כ בעל ח"י בספר תורת השלמים כו" — קו"א תמ"ה שם. ולהלן בקו"א שם מפרש כן ע"פ הבבלי נדרים ומפרשים שם. ומשמע שזהו מדיני וגדרי הפקר.

וצ"ע מ"ש בהל' מכירת חמץ בתחילתו „חמץ הנמכר אינו בכלל ביטול והפקר מאחר שדעתו עליו לחזור ולזכות בו אחר הפסח כמבואר בתשובת הרשב"א בשם הירושלמי (פ"ב ה"ב). וכ"כ מפורש בשו"ת פנ"י שם דהרשב"א מפרש הערמה בירושלמי (דלא כהטור כו') שיכיון לחזור ולזכות בו אחר הפסח**. ובמק"ח שם סק"ט ד"ה לכן. שו"ת תו"ח או"ח סכ"ב בתחלתו. וראה נוב"י מהד"ק או"ח ס"ח. שו"ת חת"ס או"ח סק"ד (ומסיים „המעניין בתשו' רשב"א . . יראה להדיא שנתכוון לכל מה שכתבתי"). וראה שו"ת תו"ח שם (וס"ט ואילך). שד"ח שם. ואכ"מ.

(* גם ברה"ר והפקירו בפני עדים כמו"ש בס' תמח שם. משא"כ בטור ושו"ע ס"ה הלשון „חמץ שנמצא בבית ישראל כו", ולפי"ז כשנמצא ברה"ר לכאורה מותר. וכ"מ בשו"ת פנ"י שם (ומקו"ח שם) דגם לפי הרשב"א בירושלמי בניחו במקום הפקר כו' מותר כנ"ל הערה 20. וכ"כ בביאורי הגר"א ס'י תלג ס"ו (וכ' דאף באכילה מותר).

(**) וכ"מ במאירי פסחים ט, א. מגן אבות (להמאירי) ענין הייח ד"ה „וכן מה שהקשה בשמינית כו".

ניט דורך מכירה, ער האָט זיי נאָר גע-
וואָלט האַלטן גאַנץ²⁸ – און בצירוף לזה
וואָס דאָס איז נאָר אַ ספק דרבנן כנ"ל,
צי דער (תערובות) חמץ דאַרף בכלל
האָבן הפקר וביעור²⁹, ובפרט אַז ס'איז אַן
ענין דלא שכיח – קען זיין אַז אין דעם
פאַל האָבן די רבנן מלכתחילה ניט גוזר
געווען³⁰ אַז אָט דער הפקר זאָל ניט
מספיק זיין³¹.

[און מ'קען ניט פרעגן אויף דער
כללות השקו"ט הנ"ל, אַז דער גאַנצער
ענין פון מכירה והפקר איז ניט שייך
בנדו"ד, וויבאַלד אַז עס רעדט זיך דאָ
וועגן אַ חפץ פון אַ קטן וואָס קען
נאָר קונה זיין (בדעת אחרת), אָבער ניט

28 משא"כ בנדון הפר"ח סי' תסז שם, שנהניס
מראות ידי אומן".

29 ולפי"ז י"ל שזהו בדוגמת הנידון ברשב"א
שם, שכ' דגם לכתחלה ב, ביטול בעלמא סגי . .
מפני שאין נודע ממש שיש שם חטים שנתבקעו
. . ושמא אין שם כלל ואם נתבקעו שמא נפסדו
לגמרי כו' והו"ל ספק ספיקא (ואילו ה"י ברור שיש
שם חטים מבוקעות ונתיר אותו בביטול לכשיפנה
אפשר שה"י צריך לבער כו' דהרי זה כמבטל
ומתכוין לחזור ולמכרו לאחר הפסח כו'). וע"ש
להלן, אלא שאפשר להתיר מן הצד שאמרתיו כו'.
וראה פר"ח שם שצידד להקל בנידון החיטה כיון
שהוא ספק דרבנן. ובשו"ע אדה"ז סת"ל סי"ט,
ומסיים, וכל ספק חמץ שעבר עליו הפסח מותר
בהנאה (אלא שבבב"ל מדובר לאחר הפסח).

30 ראה פסקי דינים להצ"צ ח"א לב, ד: עיקר
דינו שכל שדעתו לחזור ולזכות בו אינו ביטול
נראה שהוא רק מדרבנן. וראה מחנה אפרים
הלכות זכ"י מהפקר סי' ח', דלדעת הרא"ש בסוגיא
דנדרים דכל הפקר דעלמא תקנו שיוכל לחזור בו
תוך ג' (ימים) כו' הא דשרי במודר הנאה דהוי
מילתא דלא שכיח לא תקנו ב"י רבנן כו'.

31 וגם הרי אפשר להפקירו בפני ג'. וראה
פסקי דינים להצ"צ (כ, ג) שלפי המסקנא בנדרים
בפני ג' הוי הפקר מיד (ושם, מ"ש רבנו דלפי'
הרא"ם למסקנא אפי' מדאורייתא לא הוי הפקר
צ"ע דו"א אלא לרי"י כו').

איז דאָס נאָר תערובות חמץ פון קודם
הפסח וואָס ווערט דאָן בטל ברוב (אָדער
בס')²⁵ און ס'איז ניטאָ אין דעם קיין ב"י
וב"י (מדאורייתא עכ"פ)²⁶.

ועוד: דאָס וואָס אַזאַ הפקר העלפט
ניט איז דאָך צוליב'ן טעם וואָס יעדער
מענטש וועט אַזוי טאָן כדי צו קענען
הנאה האָבן פון דעם חמץ לאחר הפסח²⁷;
בנדו"ד אָבער, וויבאַלד ער האָט סיי
ווי ניט בדיעה צו הנאה האָבן פון די
„צוקערקעס" באיזה אופן שהוא, אפילו

25 וראה שו"ע אדה"ז סתמ"ז סי"ח.

26 להעיר מדין חמץ נוקשה כיון שלא עבר
עליו בבי' ובי' מה"ת אפילו באכילה שרי (שו"ע
סו"ט תמו ובמג"א שם). וע"י מה שהביא במג"א
שם מהר"ן. וראה שד"ח שם סימן ח' אות יוד.
ומ"ש בפר"ח סתמ"ז סק"ט ובקור"א סי' תלו
(שהובא לעיל הערה 24) אף שלא עבר אפילו
מד"ס אסור בהנאה – ראה לקמן בפנים.

27 בנוגע לחמץ לאחר הפסח וכמפורש
בשו"ע אדה"ז סתמ"ח סכ"ט, שאם יהא מותר
בהנאה יש לחוש שמא יניח כו' כדי שנתיר
לו ליהנות ממנו* (וראה שו"ת חת"ס אור"ח
סקי"ד, אלא ששם מבאר זה לענין ביטול כשנשא
ברשותו). אבל כצ"ל לענין לכתחילה בהפקר לפני
הפסח המבואר בס"י תמה** .וכן משמע מל' אדה"ז
סתל"ו סי"ח בדין דשו"ת הרשב"א, אבל חטים
הללו כו' ה"י בדעתו לחזור ולזכות בהם לאחר
הפסח כשיפנה את האוצר (אם היינו מתירין לו
ליהנות מהן לאחר הפסח) והרי זה דומה למבער
את החמץ ומכוין לחזור ולזכות . . שאין זה ביעור
גמור כמו שית' בס"י תמה לפיכך אסור חכמים
להנות מהן לאחר הפסח". וראה קור"א שם סק"ט.
ובפרט עפ"י מ"ש בהל' מכירת חמץ בתחילתו
(נעתק לעיל הערה 24).

* ועד"ז הוא ברמב"ם הל' חומ"מ פ"א ה"ד.
ובשו"ת פני"ג סייג (ועוד) כ' שמקורו מהירושלמי
הנ"ל וראה נו"כ שם. ואכ"מ.

** וכמ"ש בקור"א שם דגזרי חכמים לענין מעשר
שבת וחמץ" במקום שיכול להיות הערמה. אף
„שגזרו עליו חכמים אף במטלטלין דליבא הפקעת
מעשר כו", הרי בנדו"ד הוא מילתא דלא שכיחא
כדלקמן בפנים.

הנהגה פון חסידי רבותינו נשיאנו געווען ע"ד הנ"ל: בשעת זיי האָבן געהאַט אַ דבר מאכל ומשקה וואָס מ'האַט באַקומען פון רבי'ן און מ'האַט דאָס ניט געקענט האַלטן בפסח — האָט מען דאָס ניט פאַרקויפט אין חמץ, נאָר מ'האַט דאָס אויפגעגעסן, אָדער אויסגעטרונקען פאַר פסח.

און דער טעם דערפון י"ל בפשטות: ס'איז היפך כבוד רבו צו נעמען זיינע שיריים וכיו"ב (ובפרט וואָס ער האָט אים געגעבן) און זיי אַוועקגעבן אָדער פאַר-קויפן צו אַ אינו יהודי.

נאָכמער, אין פּאַל ווען דער מאכל וכד' ווערט פאַרקויפט און גייט איבער אין רשות פון אינו יהודי, איז צ"ע: נאָכדעם ווען דער איד קויפט דאָס אָפּ צוריק, צי עס בלייבט דאָן אין דעם מאכל די פריערדיקע קדושה פון צדיק?

ו. לכאורה יש לומר אַז דער ענטפער אויף דער שאלה הנ"ל איז תלוי אין בירור מהות האיסור פון חמץ בפסח. און בלשון פון ראַגאַטשאַווער³⁷: צי דער איסור חמץ איז אַ „תואר“ (ד.ה. דאָס וואָס דער מאכל (וכיו"ב) איז חמץ/דיק), אָדער דער איסור איז „חל על העצם“; און ווי ער איז מבאר אַז דאָס איז תלוי אין דער מחלוקת פון ר"י ור"ש³⁸ אויב חמץ לאחר הפסח אסור בהנאה, דמאן דס"ל אסור ס"ל דהאיסור חל על העצם ומאן דס"ל מותר ס"ל דלא הוה רק תואר וכשהלך הזמן בטל התואר.

און דאָס איז אויך פאַרבונדן מיט דער מחלוקת פון ר' יהודה מיט די חכמים³⁹: „ר"י אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה וחכ"א אף מפרר וזורה לרוח או מטיל

מקנה זיין³² אָדער מפקיר זיין³³ — וואָרום ביי אַ קטן „הסומך על שלחן אביו“ איז דער דין אַז די (מציאה וואָס ער געפינט און) מתנה וואָס ער קריגט איז עס „של אביו“³⁴, ובמילא ליגט אויפן פאָטער דער חיוב צו פאַרקויפן עס צו אַ גוי אָדער מפקיר זיין.

מהאי טעמא איז מובן אַז פון דעם סיפור הנ"ל קען מען ניט מדייק זיין אַז לויט דעת הצ"צ איז אַ קטן מוזהר אין ב"י וב"י און חייב להפרישו מזה, און חמץ של קטן שעבר עליו הפסח איז אסור בהנאה³⁵, וואָרום (נוסף אויף דעם וואָס דאָ איז ניט געווען וודאי חמץ) ע"פ דין איז דאָס שייך צום טאַטן — אַ גזירה.

ובכלל צ"ע צי מען קען פון תוכן סיפור הנ"ל אַרויסלערנען הלכות אינעם דין ואיסור חמץ בנוגע לכל אדם — היות אַז דאָ רעדט זיך וועגן חמץ דרבנן, אפשר — נאָר ספק חמץ, אַן ענין מיוחד דלא שכית, וועגן אַ שטוב וואָס מ'האַט מהדר געווען בתכלית וכו'.

ה. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדים אַז — ע"פ השמועה מחסידיים³⁶ — איז די

(32) ראה שו"ע חו"מ סרמ"ג סט"ו. ובנו"כ.

(33) ראה ב"מ כב, ב. ובפרש"י שם ד"ה יתמי.

(34) רמ"א חו"מ סע"ר ס"ב. שו"ע אדה"ז הל' הפקר ס"ט. הל' שבת ס' שסו ס"ג.

(35) ראה פרמ"ג פתיחה כוללת ח"ב אות ב. שד"ח שם ס"ח אות מג (ע' א"קבח ואילך). אות עז (א"קלו). שו"ת חלקת יואב אור"ח ס' יט. ובשו"ע אדה"ז (ס' שמג ס"ב) דאביו מחויב מד"ס לגעור בהם ולהפרישם מלעבור על ל"ת ואפילו על איסור של ד"ס. ובס"ג שם „החינוך בל"ת כו' הוא בכל תינוק שהוא בר הבנה כו'“. ולהעיר מ"ש בה"י שבת סרס"ט ס"ג „שלא אסרו להאכילו איסור בידים אלא כשהמאכל אסור מצד עצמו כגון טריפה וכיוצא בה אבל כשהמאכל מותר מחמת עצמו אלא שהוא זמן האסור באכילה מותר וכו' שהרי מאכילים הקטנים ביה"כ כו'“ (ושם ס' קו ס"ג. ס' תעא ס"י).

(36) מכ"מ מו"ח אדמ"ר — לא שמעתי בכ"ז.

(37) קונטרס השלמה ע' 65.

(38) פסחים כה, סע"א ואילך.

(39) פסחים רפ"ב.

מציאות וואו די קדושה הקודמת זאָל האָבן אַן אחיזה.

אויב מ'לערנט אָבער אַז דער איסור חמץ „הוה רק תואר“ וואָס איז אַ דבר נוסף אויף עצם הדבר⁴², וואָס דעריבער איז דאָ אַ מקום צו זאָגן אַז ביי מכירת חמץ (כדי ניט עובר זיין אויף ב"י וב"43) ווערט פאַרקויפט נאָר דער דבר נוסף על העצם, וואָס איז געבונדן מיטן „תואר“⁴⁴ ובמילא בלייבט אין דעם די קדושה הקודמת (די בעלות על העצם)⁴⁵ — פון דעם נותן) וואָס רירט אַן דעם עצם פון דער זאָך.

ולפ"ז וויבאלד אַז די הלכה איז ווי ר"ש⁴⁵ אַז חמץ לאחר הפסח איז מותר בהנאה, און דער איסור איז נאָר אַלט קנס, און אַזוי אויך בנוגע ביעור חמץ איז דאָך נאָר „המנהג לשורפו“⁴⁶, אָבער די הלכה איז דאָך ווי די חכמים⁴⁷ אַז ס'איז גענוג „מפרר זורה לרוח או מטיל לים“ — קומט במילא אויס אַז עס מאַכט ניט אויס צו פאַרקויפן די שיריים פון אַ צדיק (וכד') צום אינו יהודי, ווייל אויך

ליים: די חכמים האַלטן אַז דער איסור חמץ איז „תואר“ פון דער זאָך, איז דעריבער גענוג „מפרר זורה לרוח או מטיל לים“, וואָס דעמאָלט ווערט בטל דער „תואר“ פון חמץ (און במילא דער ענין פון אכילה והנאה), הגם אַז עס פאַרבלייבט דער עצם החמץ; דאָקעגן ר"י האַלט אַז דער איסור חמץ איז „חל על העצם“ און דעריבער דאָרף מען דעם חמץ פאַרברענען — עס זאָל בטל ווערן זיין עצם מציאות⁴⁸, ניט נאָר דער „תואר“ און אפשריות פון אכילה און הנאה⁴¹.

לפ"ז י"ל אַז מיט דעם איז אויך פאַר-בונדן די שאלה הנ"ל: אויב מען האַלט אַז דער איסור איז „חל על העצם“ און דערפאַר מוז די מכירה צום גוי כולל זיין אויך דעם עצם פון דעם חמץ, במילא בלייבט ניט אין דעם חפץ קיין

40 בשו"ת צפע"נ ווארשא סי' נ הובא בצפע"נ עה"ת ר"פ בחוקתי. לקו"ש ח"ו ע' 189) מבאר המחלוקת בפ"י תיבת תשבייתו. אבל מובן מדבריו שזה שייך להשאלה במהות האיסור. וראה מכתבי תורה מכתב קט. כולם הובאו במפענ"צ פ"א ס"ט. וראה לעיל ע' 88 ואילך.

41 לכאורה י"ל שזהו גם המחלוקת אם ביטול ענינו השבתה בלב שיחשוב אותו כעפר כו' (ראה פרש"י פסחים ד, ב. רמב"ם פ"ב מהל' חו"מ ה"ב. וראה רמב"ן פסחים שם) או שהוא מחמת הפקר (תוס' שם. ר"ן ריש פסחים): ביטל הדבר בלבו ומחשבתו כו' מתאים בהתואר (ראה רמב"ן שם: „הביטול מועיל להוציא מתורת חמץ ולהחשיבו כעפר שאינו ראוי לאכילה“). וראה צפע"נ (השלמה שם. ושם ע' 46 בתחילתו. ועוד. הובא במפענ"צ שם ס"ח) לענין ביטול ע"ז, משא"כ כשמפקירו הרי עצם הדבר יצא מרשותו. ודעת אדה"ז דענינו הפקר — ראה סת"א ס"ב. וכן בס"ג דמדייק „ביטול והפקר“, ולא יפקירנו כו' (וראה סת"ד ס"ח). וראה צפע"נ הל' חו"מ פ"ב ה"ב. ובהשמטות שם פ"ג ה"י. — ולהעיר מחיוב שריפת קדשים (האם תלוי בהנ"ל או שזהו דין נוסף). ובכל אופן אינו שייך לעונש מיתת שריפה שהיה אופנו — דהגוף קיים (סנה' נב, א), משא"כ בשריפה דעיר הנחנת שהיא כליל. ואכ"מ.

42 ולהעיר מב' הידיעות בשו"ע אדה"ז סתמ"ז סמ"ה, סתמ"א ס"ג ובהגהה שם. ובס"י תמו שם „הי' שמו חמץ ועכשיו שמו חמץ אלא שעד עכשיו לא אסרו הכתוב ועכשיו הוא כחתיכת נבילה“.

43 ראה פסקי דינים להצ"ע ושו"ע אדה"ז שבסוף הערה 10. וראה שו"ע שבהערה 14.

44 ומצינו עד"ז בכמה עניני קנינים ובעלות. ולהעיר מצפע"נ מהד"ת לא, ב (הובא במפענ"צ פ"א סכ"ט).

45 מעין דוגמא לדבר: קודם ברכה לה' הארץ ומלואה לאחר ברכה והארץ נתן לבנ"א (ברכות לה, סע"א) — אף שגם אז הוא לה', אבל כחילוק דקדשים וחולין. — וראה לקו"ש חל"ד ע' 107 ואילך.

45* רמב"ם פ"א מהל' חו"מ ה"ד. שו"ע אדה"ז רסתמ"ח.

46 רמ"א סתמ"ה ס"א. שו"ע אדה"ז שם ס"ז.

47 רמב"ם שם פ"ג ה"א. שו"ע אדה"ז שם.

בידים מפקיע ח"ו די בעלות הקדושה וואָס איז פריער געווען אויף דעם⁵³.

ח. לפי"ז קען מען מבאר זיין פאָרוואָס עס איז ניט געווען די הנהגה צו מפקיר זיין די שיריים וכו' פון אַ צדיק:

דער גדר פון הפקר, זאָגט דער ראַגאַ-טשאַווער⁵⁴, קען מען אויסטייטשן אויף צוויי אופנים: צי דער אויפטו פון הפקר איז אַז דער בעה"ב איז זיך מסלק פון דער זאָך וואָס ער איז מפקיר און עס געהערט ניט צו קיינעם, אָדער אַז דורך דעם מפקיר זיין „באָקומען“ אַלע מענשטן אַ (זכות ו)קנין אין דבר הנפקר.

און דערמיט איז דער ראַגאַטשאַווער מבאר פלוגתא אמוראים⁵⁵:

ווען איינער האָט אָנגעשעפט וואָסער פון אַ בור של הפקר⁵⁶ אום יו"ט צוליב זיין חבר, זאָגט ר' נחמן אַז דער תחום ווערט גערעכנט „כרגלי מי שנתמלאו לו“, ד.ה. אַז די אלפים אמה (פון מקום שביתה) ווערט גערעכנט פון דעם אָרט וואו עס געפינט זיך דער פאָר וועמען ער האָט געשעפט די וואָסער. רב ששת זאָגט אַז מ'רעכנט עס „כרגלי הממלא“, אַז מ'רעכנט די אלפים אמה פון דעם

נאָכדעם קען פאָרברייבן אין דעם די קדושת הצדיק⁴⁸.

ז. באמת קען מען אַזוי ניט זאָגן, וואָרום הגם אַז די מכירה איז בכדי ניט עובר זיין אויף ב"י וב"י, איז דאָך אָבער דעת רוב הפוסקים אַז דאָס איז אַ מכירה גמורה, כנ"ל, ד.ה. אַז דער עצם החמץ איז קנוי צום גוי בקנין גמורה ומדאורייתא⁴⁹ (ובפרט לויט תקנת אדמו"ר הזקן אַז מ'מאכט אַן ערב קבלו), ביז אַז דער נכרי קען דאָס פאָרקויפן צו אַ צווייטן לאחר הפסח⁵⁰. ד.ה. אַז ער האָט ניט בלויז אַ זכות השתמשות אָדער אַ קנין בלויז אינעם „תואר“ פון דער זאָך, נאָר די עצם זאָך באַלאַנגט צו אים⁵¹.

ועפ"ז איז מובן וואָס חסידים האָבן ניט געוואָלט פאָרקויפן אַ דבר מאכל וואָס מ'האָט מקבל געווען פון רבי'ן צו אַ אינו יהודי, וואָרום דאָס איז ניט נאָר אַן ענין פון היפך כבוד רבו — אַז מ'זאָל די שיריים (וכיו"ב) וואָס מ'האָט באָקומען פון צדיק איבערגעבן אין רשות פון אַן אינו יהודי (וואָס איז מקבל חיות פון ג' קליפות הטמאות)⁵² — דורך דעם איז מען

48) להעיר מגדרי חלות הדין דבאו בה פריצים וחללוהו (ע"ז נב, ב (ומלחמות שם). נדרים טב, א. וראה צפע"ג עה"ת הפטורת פ' בהר (ע' רמז), דין כלי המקדש (בהיותם אצל אחשורוש — ראה מגילה יא, ב), אבל ביאת פריצים וכו' אסורה, משא"כ בנדר"ד. ואכ"מ.

49) ראה לעיל הערה 14.

50) ראה לעיל (בהערה הנ"ל) שאדה"ז כ' ששום אדם . . לא יוכל לקנות . . אחר הפסח, ולא כל' המג"א והח"י. וראה ט"ז שם „וא"ל דלא מכר לעכו"ם רק כדי להפקיע איסור חמץ ולא להפקיענו מרשותו דז"א דא"כ הו"ל חמץ של ישראל“.

51) ולהעיר מהדיעות שלא ימכרו הכלים להנכרי שלא יצטרכו טבילה כשיצאו מרשות העכו"ם (שו"ת שיבת ציון סי"א. שו"ת חת"ס או"ח סק"ט. הובא בשד"ח שם ס"ט אות כז). ומה שלא כתבו אדה"ז — ראה לקו"ש חיי"ח ע' 368 ואל"ך ודלא כבשד"ח שם. 52) להעיר מלקו"ד תשנג, ודא דכללות הענין

שכתב יד קדשו של רבינו הזקן ימצא אצל אינו יהודי היא אחת מפליאות תמים דעים יתברך ויתעלה.

53) וצ"ע אם י"ל שבנדון הנ"ל הערה 7 שאני.
54) הלכות נדרים פ"ב הי"ד (ג, ד). הלכות מתנות עניים פ"ב (לא, ג) ופ"ד (ג, ט).

55) ביצה לט, א.

56) בגמרא קאי פלוגתי' בבורות של עולי בבל, אבל בצפע"ג נדרים שם ובמת"ע (לא, ג) גבי „מעיינות הנובעין“, ואולי כ' כן של עולי בבל לא שייך עתה, משא"כ מעיינות הנובעין גם כשהם של יחיד ה"ה כמו בור של הפקר כבגמרא שם לפניו. וראה השגת הראב"ד הל' יו"ט פ"ה הי" (בסופה).

אין דעם הפקר⁵⁹] און דאָס איז היפך כבוד רבו, כנ"ל.

און אין איין פרט איז דאָס מפקיר זיין נאָך ערגער ווי פאַרקויפן עס צו אַן אינו יהודי: בשעת ער פאַרקויפט צו אַן אינו יהודי קען ער אויפזוכן אַזאַ גוי וועלכער איז מחסידי אומות העולם וואָס דער רמב"ם פסקנט⁶⁰ וועגן אים, אַז יש להם חלק לעוה"ב⁶¹ ובפרט נאָך אַז דער גוי איז מציל דעם אידן פון עובר זיין אויף איסור חמץ בפסח; משא"כ בשעת דאָס ווערט "הפקר לכל" — געהערט דאָס צו אַלע גוים, אויך ניט חסידי אומות העולם, און דערמיט אויך נאָך מער בסתירה צו כבוד רבו.

יו"ד. אויך לויט דער סברא אַז הפקר איז ניט אַ זאך וואָס האָט אַ שייכות צו אַלעמען, איז מובן: נעמען אַ דבר יקר, אַ דבר שבקדושה וואָס מ'האָט עס באַקומען מרבו, און דאָס בלב שלם מבטל זיין און איבערלאָזן דאָס במקום הפקר, איז אויך אַן ענין פון היפך הכבוד, ווייל דאָס ווייזט אויף היפך החשיבות⁶².

ומהאי טעמא האָט אויך דער "צמח צדק" זיך משתדל געווען אַז אַנשטאָט

ממלא; און די גמרא זאָגט „במאי קא מיפלגי — מר סבר בירא דהפקרא הוא ומר סבר בירא דשותפי הוא". איז דער ראָגאַטשאַווער מבאר (אַז ביידע האַלטן אַז דער בור איז הפקר, נאָר): רב נחמן האַלט, אַז דער גדר פון הפקר איז אַז אַלע האָבן אין אים אַ זכות וחלק — אויך דער פאַר וועמען ער האָט געשעפט די וואַסער, דערפאַר האָט ער דעם דין פון „בירא דשותפי הוא". רב ששת האַלט: הפקר מיינט אַז דאָס געהערט ניט צו קיינעם, ובמילא קען דער ממלא (זוכה זיין פאַר זיך — עיי"ש — אָבער) ניט זוכה זיין די וואַסער פאַרן צווייטן און דערפאַר קען מען ניט רעכענען די אלפים אמה פונעם צווייטן, נאָר „כרגלי הממלא"⁵⁷.

און לויט ביידע סברות אין הפקר איז מובן בנדו"ד, כדלקמן.

ט. לויט דער סברא אַז הפקר פועל'ט אַז דאָס געהערט צו אַלעמען⁵⁸ איז מובן בפשטות פאַרוואָס מ'האָט ניט געוואָלט מפקיר זיין די שיריים הנ"ל — און מצד דעם זעלבן טעם ווי ביי מכירה צו אַ אינו יהודי — וואָרום דעמאָלט וואָלט דאָס באַלאַנגט צו אַלע גוים פון דער וועלט [ובפרט אַז בפשטות זיינען זיך אידן, וואָס אין רצונם בחמץ בפסח, מסלק פון באַקומען דעם זכות

59) ובלא"ה אינו ברשותו של אדם ורק שעשאו הכתוב כאילו ברשותו (פסחים ו, סע"ב); וראה ר"ן (פסחים בתחלתו) דמה"ט מהני גילוי דעתו בעלמא דלא ניחא ליה ליהוי זכותא בגוי' כלל סגי. וראה שו"ע אדה"ז סתל"ד ס"ז.

60) הלכות מלכים ספ"ח. וראה ירושלמי מגילה פ"ג ה"ב.

61) ובליקוטי ביאורים (מו, ד — להרה"צ כו' ר"ה מפאריטש. מאמרי אדהאמ"צ קונטרסים ע' קמד) שחסידי או"ה הם מק"ג, ומציין שם לשער חמה"צ בסידור.

62) דא"א לארכבי' אתרי רכשי (ע"ד כתובות נה, ב) דכל הטעם שמפקירו כיון שרוצה שיתקיים אצלו גם לאחר הפסח דהרי ביטול והפקר צ"ל בלב שלם כו'.

57) אבל להעיר שבגמרא שם (לט, ב) מסיים דפלוגתי' הוא לא אם בירא דשותפא אלא דכולא עלמא בירא דהפקירא היא אלא הכא במגבי' מציאה לחברי' כו' וכהפ"י בזה בפרש"י תוס' וכו'. וכן הוא להלכה במג"א או"ח סשצ"ו סקי"ד ושו"ע אדה"ז שם ס"ח.

58) ולהעיר מל' אדה"ז סתל"ז ס"יא, שהרי יש לכל העולם הילוך בו כו' והגוים אינו מוחליו'. ובהל' גזילה וגניבה סוסי"ז.

נאָר דאָ זעט מען גודל ההשתדלות אין ענין החינוך, ניט נאָר אין עניני דאורייתא ודרכנו, אפילו אין אַ הידור מצוה, נאָר אויך אין מנהגים וענינים פון חסידים — און אַז יעדער זאָך זאָל זיין לאמתתו.

און דאָס דארף מען טאָן ניט נאָר דאָן ווען דאָס קומט אָן גרינג, נאָר אויך בשעת ס'איז פאַרבונדן מיט אַ תנועה וואָס לפי"ע המחונך איז עס אָן ענין פון מס"נ (מסירת הרצון). און ווי די כמה סיפורים וואָס מ'געפינט אויך בנוגע דעם חינוך פון כ"ק מו"ח אדמו"ר בעצמו.

וואָס דעמאָלט געוואוינט מען אין דעם קינד ניט נאָר, „לשנות מדותיו הטבעיים“, נאָר אויך „טבעי' מדותיו“⁶⁵.

און כאָטש דאָס איז אַ דרך אין חינוך וואָס מען דערציילט בנוגע יחידי סגולה — נשיאי ישראל, וויבאלד מ'האָט דאָס מגלה געווען יעדן איינעם, איז דאָס אַ הוראה פאַר יעדערן, און ווי ער זאָגט אין דער שיחה „אַט אַזאַ חינוך דאַרפן מיר האָבן“ —

און דעם כח אויף דערויף האָט מען פון רבותינו נשיאינו וואָס בתר רישא גופא אזיל⁶⁶, צו גיין באורחותיהם ובדרכיהם אשר הורונו נס"ו.

(משיחת ש"פ בלק תשל"ג)

דעם אַז די „צוקערקעס“ זאָלן געהערן צו אַ אינו יהודי אָדער זיין הפקר זאָל זיי זיין אייניקל (כ"ק אדמו"ר מהורש"ב) אויפגעסן און זיי זאָלן ווערן דם ובשר כבשרו⁶³.

יא. פון כהנ"ל קומט אַרויס נאָך מער בהפלאה די הוראה אין גודל ההשתדלות ואופן החינוך:

וויבאלד אַז די „צוקערקעס“ זיינען געווען ביים רבי'ן (מהורש"ב) נ"ע אַזוי טייער, אַז צוליב דעם האָט ער זיי גע-האַלטן גאַנץ ביי זיך ברשותו — אפילו מוותר געווען אויף דעם עס זאָל ווערן דם ובשר כבשרו — און ס'איז דערביי ניט דאָ קיין איסור צו זיי מפקיר זיין אָדער פאַרקויפן וכו' — האָט מען דאָך לכאורה בעסער געדאַרפט אים צוליב טאָן וואָלט ער זיי געהאַט תמיד (אויך נאָך פסח), דאָס וואָלט עס תמיד מזכיר און מעורר געווען אויף דער קדושה, כניסה לחדר וכו' — איי וואָס י"ל אַז — בפנימיותו — נעקרה הקדושה און לפי שעה איז דאָס געווען ברשות האינו יהודי וכו', איז ער דאָך געווען אַ קינד בן שלש⁶⁴ און ניט געוואוסט דערפון וכו'.

63 בשו"ת ערוגת הבושם שם דאידי דחביבא הואיל והי' מונח על השלחן גבוה של מרן ז"ל נכון לקיים בו מצות שריפת חמץ כהאי דאמרינן בכרכות לט, ב. . . כי הוי מתרמי להו ריפתא דערובא. . . הואיל ואתעביד ב' מצוה חדא נעביד ב' מצוה אחריתא. אבל ראה שו"ת אבני זכרון שם אות ה' דלא מצינו ענין בשריפת חמץ הואיל ואתעביד בה מצוה חדא כו' רק בהושענא דלא מידי דאכילה הוא (וראה לקמן ע' 183 ואילך).

64 ראה חנוך לנער ע' 8.

65 לקו"ד ח"א נו, א.

66 עירובין מא, א.

